

USPJEŠNOST STUDENATA DVIJU GENERACIJA UČITELJSKOG STUDIJA U KOLEGIJIMA GLAZBE PRIJE I NAKON UVOĐENJA BOLONJSKIH PROGRAMA

Diana Atanasov-Piljek
Igor Topolovac

Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

***Sažetak** - Cilj istraživanja bio je ispitati jesu li studenti učiteljskog studija, koji su slušali kolegije glazbe na studiju prije primjene načela Bolonjske deklaracije, manje uspješni od studenata učiteljskog studija koji su slušali kolegije glazbe nakon primjene Bolonjske deklaracije. U istraživanju je sudjelovalo 152 studenta/ica, apsolutna/ica i diplomiranih učitelja/ica razredne nastave. Podaci su prikupljeni metodom prikupljanja podataka iz postojeće dokumentacije, njihova uspoređivanja i analiziranja. Ovim istraživanjem utvrđena je značajna razlika u uspješnosti studenata iz glazbenih kolegija, pojedinačno i ukupno, prije i poslije primjene bolonjskih programa. Rezultati upućuju na potrebu daljnjeg praćenja razvoja visokoškolskog obrazovnog sustava u Hrvatskoj.*

***Cljučne riječi:** uspješnost, kolegiji glazbe, Bolonjska deklaracija, bolonjski sustav studiranja, integrirano poučavanje*

UVOD

Primjena načela Bolonjske deklaracije u visokoškolskom obrazovanju

Promjene sveučilišnog ustroja i obrazovnog procesa na sveučilištima Europe donesene su u tri osnovne deklaracije: Svjetska deklaracija o visokom obrazovanju

za 21. stoljeće (Pariz, 05. – 09. listopada 1998.), Sorbonska deklaracija o harmonizaciji strukture u visokoškolskom obrazovanju Europe (Njemačka, Francuska, Engleska i Italija, Pariz, Sorbonne, 25. svibnja 1998.) i Bolonjska deklaracija o europskom visokoškolskom obrazovanju (Bologna, 19. lipnja 1999.). Bolonjsku deklaraciju je potpisalo petnaest europskih ministara visokoškolskog obrazovanja.

Zajednička deklaracija europskih ministara obrazovanja, potpisana 1999. god. u Bologni, naglašava središnju ulogu sveučilišta u razvitku europskog kulturnog kruga. "Europske visokoškolske ustanove prihvatile su taj izazov i preuzele glavnu ulogu u stvaranju europskog sustava obrazovanja u duhu osnovnih načela zacrtanih u povelji Magna Charta Universitatum, potpisanoj u Bologni 1988. godine. To je veoma važno jer neovisnost i autonomija sveučilišta osiguravaju sustavu visokog obrazovanja i istraživanja da se stalno prilagođava potrebnim promjenama, društvenim zahtjevima i napretku znanstvenih spoznaja." (Sveučilišni vjesnik, XLVI, 2000.)

Studij prema bolonjskim načelima na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Bolonjski proces na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu započeo je akademske godine 2005./06., kada je upisana prva generacija studenata prema petogodišnjem sveučilišnom integriranom preddiplomskom i diplomskom programu studija (0+5). U tom trenutku slijed predavanja glazbenih kolegija učiteljskog studija s prve, druge i treće godine je premješten na drugu, treću i četvrtu godinu. Kolegiji glazbe su se nastavili pojavljivati istim redoslijedom kao i prije Bolonje: Glazbena kultura i Sviranje/Glazbeni praktikum (istodobno) i nakon toga kolegij Metodika glazbene kulture.

Prije primjene bolonjskog načina studiranja slijed pojavljivanja kolegija glazbe bio je sljedeći:

Semestar	Naziv kolegija glazbe
I.	Glazbena kultura Sviranje
II.	Glazbena kultura Sviranje
III.	Sviranje
IV.	Sviranje Metodika glazbene kulture
V.	Metodika glazbene kulture
VI.	Metodika glazbene kulture
VII.	/
VIII.	/

Nakon primjene bolonjskog načina studiranja slijed pojavljivanja kolegija glazbe bio je:

Semestar	Naziv kolegija glazbe
I.	/
II.	/
III.	Glazbena kultura Glazbeni praktikum
IV.	Glazbena kultura Glazbeni praktikum
V.	Glazbeni praktikum
VI.	Glazbeni praktikum Metodika glazbene kulture
VII.	Metodika glazbene kulture
VIII.	Metodika glazbene kulture
IX.	/
X.	/

Uspjeh studenata obiju generacija učiteljskog studija iz kolegija glazbe povezan je, između ostalog, i s ozračjem ostalih kolegija (red predavanja) koje studenti istodobno slušaju. Prema Čudina-Obradović i Brajković (2009, 23) integrirano poučavanje možemo definirati kao "...planiranje i organiziranje poučavanja u kojem se međusobno povezuju različite discipline, područja i predmeti, s ciljem postizanja dubokog razumijevanja određenog sadržaja i istodobnog ovladavanja vještinama čitačke, matematičke, prirodoslovne, računalne i umjetničke pismenosti kao i vještinama kritičkog i kreativnog mišljenja". Integrirani pristup studiju u tom slučaju podrazumijeva didaktički transfer stečenih znanja i vještina na ostale kolegije kao i razvoj međupredmetnih i unutarpredmetnih veza istodobno slušanih kolegija. Primjerice, studenti učiteljskog studija, nakon primjene bolonjskog procesa na prvog godini studija, dodatno slušaju kolegij Psihologija učenja i poučavanja. Studenti druge godine učiteljskog studija nakon primjene Bolonje dodatno slušaju kolegij Povijest školstva. Na trećoj godini slušaju kolegije Ocjenjivanje u primarnom obrazovanju i Sociologija obrazovanja te na četvrtoj godini Kvantitativne i kvalitativne metode. Svi ti kolegiji dodatno utječu na bolje razumijevanje i snalaženje u većini kolegija glazbe na učiteljskom studiju.

PROBLEM ISTRAŽIVANJA

Problem ovog istraživanja jest pitanje jesu li studenti učiteljskog studija, koji su slušali kolegije glazbe na prvoj, drugoj i trećoj godini, manje uspješni od stu-

denata učiteljskog studija koji su slušali kolegije glazbe na drugoj, trećoj i četvrtoj godini studija.

Novim pravilnikom o studiranju na sveučilišnom integriranom preddiplomskom i diplomskom studiju na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu točno su određeni uvjeti pohađanja određenih kolegija i redoslijed njihova polaganja. Ispiti se moraju polagati redoslijedom slušanja kolegija, pri čemu se kolegij Sviranje /Glazbeni praktikum, koji je integriran u ispit kolegija Glazbena kultura i Metodika glazbene kulture, mora položiti prije spomenutih kolegija. Ova odredba uvelike pridonosi uspješnosti i razumijevanju ostalih srodnih kolegija glazbe. Stoga, studenti koji nisu položili ispit iz kolegija Sviranje/Glazbeni praktikum, nisu bili toliko uspješni na ispitu iz kolegija Glazbena kultura jer su im nedostajali znanje i vještina sviranja koji su integrirani dio kolegija Glazbena kultura.

Studenti koji su redovito pohađali nastavu iz određenog kolegija glazbe, pratili koncerte fakultetske Glazbene scene, koji su redovito svirali, pjevali, pisali domaće zadaće iz kolegija Glazbena kultura te nastavne priprave za javne i individualne sate (po jedan u svakom semestru) i redovito pisali prikaze održanih nastavnih sati iz kolegija Metodika glazbene kulture uspješni su na ispitima tih kolegija. Uspješnost je iskazana ocjenama od 2 do 5.

Uvođenjem studija prema bolonjskim načelima započela je nova i još uvijek nedovoljno istražena nastavna praksa. Budući da je na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu prva generacija *bolonjaca* tek odslušala kolegije glazbe, ne postoji nijedan istraživački rad na tu temu. Proći će još godine i generacije studenata *bolonjaca* kada ćemo sa sigurnošću moći usustaviti osnovne potke teorijskog saznanja o uspješnosti takvog sveučilišnog obrazovnog sustava.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati uspješnost studenata učiteljskog studija u kolegijima glazbe prije i nakon primjene načela Bolonjske deklaracije na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Zadatci ovog istraživanja bili su: utvrditi slijed predavanja kolegija glazbe prije uvođenja studija prema načelima bolonjskog procesa, utvrditi slijed predavanja kolegija glazbe nakon uvođenja studija prema načelima bolonjskog procesa, zatim utvrditi uspjeh studenata učiteljskog studija iz kolegija glazbe prije uvođenja studija prema načelima bolonjskog procesa, utvrditi uspjeh studenata učiteljskog studija iz kolegija glazbe nakon uvođenja studija prema načelima bolonjskog procesa te utvrditi povezanost ukupne uspješnosti studenata obiju sustava visokoškolskog obrazovanja učiteljskog studija po kolegijima te početka pojavljivanja kolegija glazbe na studiju.

HIPOTEZE

- H₀ Jesu li studenti učiteljskog studija nakon primjene bolonjskog procesa uspješniji iz kolegija glazbe od studenata učiteljskog studija prije primjene bolonjskog procesa?
- H₁ **Studenti prve i druge godine učiteljskog studija prije primjene bolonjskog procesa su manje uspješni u kolegijima Sviranje i Glazbena kultura od studenata druge i treće godine učiteljskog studija nakon primjene bolonjskog procesa.** Nedostatak kolegija iz pedagoške i psihološke skupine predmeta prije slušanja kolegija glazbe rezultira nemogućnošću psiholoških i didaktičkih transfera potrebnih za uspješnost u kolegijima glazbe. Stoga se pretpostavlja da će uspješnost takvih studenata biti manja.
- H₂ **Studenti druge i treće godine učiteljskog studija prije primjene bolonjskog procesa su manje uspješni u kolegiju Metodika glazbene kulture od studenata treće i četvrte godine učiteljskog studija nakon primjene bolonjskog procesa.** Nepostojanje pravilnika o studiranju s jasno utvrđenim redoslijedom slušanja kolegija i polaganja ispita rezultira nekvalitetnim znanjem i nerazvijenim vještinama pjevanja i sviranja. Stoga se pretpostavlja da će takvi studenti biti manje uspješni u nastavnoj praksi.
- H₃ **Studenti učiteljskog studija prije primjene bolonjskog procesa su manje uspješni u kolegijima glazbe od studenata učiteljskog studija poslije primjene bolonjskog procesa.** Iz svega navedenog proizlazi pretpostavka da će studenti, koji nisu imali usustavljeno obrazovanje pravilnikom o studiranju kojim je propisan redoslijed slušanja kolegija te uvjeti pristupanja određenim ispitima, biti općenito manje uspješni od studenata kojima pravilnik određuje uvjete studiranja.

METODE RADA

Ovo istraživanje je neeksperimentalno. U istraživanju smo primijenili neeksperimentalnu metodu, metodu prikupljanja podataka iz postojeće dokumentacije te metodu komparativne analize prikupljenih podataka. Utvrdili smo frekvenciju pojavljivanja ocjena iz pojedinih kolegija glazbe i opće ocjene svih kolegija općenito, razlike između skupina te normalitet distribucije rezultata neparametrijskom statistikom.

Uzorak ispitanika

U radu je korišten prigodni uzorak ispitanika. Naši ispitanici su apsolvanti i diplomirani učitelji razredne nastave koji su studirali prije uvođenja studija prema bolonjskim načelima (N=76) i studenti primarnog obrazovanja koji studiraju prema bolonjskim načelima (N=76), ukupno 152 studenta/ica, apsolvanta/ica i

diplomanta/ica (N=152) učiteljskog studija Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Prikupljanje podataka

Za naše istraživanje bili su potrebni podatci o uspješnosti studenata/ica, apsolutna/ica i diplomiranih učitelja/ica razredne nastave iz kolegija Glazbena kultura, Sviranje i Metodika glazbene kulture, koji su studirali prije uvođenja studija prema bolonjskim načelima, te podatci o uspješnosti studenata iz kolegija Glazbena kultura, Glazbeni praktikum i Metodika glazbene kulture koji studiraju prema bolonjskim načelima. Podatke o uspješnosti iz pojedinih kolegija obiju skupina prikupili smo iz postojećih dokumenata, tj. Knjiga ispita sljedećih kolegija: Glazbena kultura, Sviranje, Glazbeni praktikum te Metodika glazbene kulture na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Iz tih dokumenata prikupljene su pojedinačne ocjene iz navedenih kolegija. Podatci su sortirani za svakog studenta pojedinačno prema uspješnosti u pojedinom kolegiju glazbe i ukupnoj uspješnosti svih kolegija za svakog studenta pojedinačno te ukupnoj uspješnosti iz svih kolegija glazbe za čitavu skupinu. Pri tom smo skupinu koja je studirala prije primjene načela Bolonje označili simbolom S_1 , a skupinu koja studira nakon primjene načela Bolonje simbolom S_2 . Uspjeh u pojedinim kolegijima izražen je ocjenama od 2 do 5. Ocjenjivanje uspjeha na pojedinim kolegijima provedeno je bročanim ocjenjivanjem pojedinih elemenata glazbenih područjima u okviru određenih kolegija. Svi prikupljeni podatci su kvantificirani i smješteni na mjernoj skali od 2 do 5.

Postupak

Uspjeh na ispitu iz svakog kolegija glazbe iskazuje se bročanom ocjenom. Ona je ukupan rezultat pojedinačno ocijenjenih elemenata – sastavnica određenog područja glazbe. Uspjeh iz kolegija Sviranje/Glazbeni praktikum uvjetovan je redovitim praćenjem svakog studenta (kolokvijima) i pokazanim finalnim znanjem sviranja (s dvije ruke) zadanih pjesama. Uspjeh iz kolegija Glazbena kultura uvjetovan je redovitim praćenjem teorijskog znanja glazbe kolokvijem i elemenata glazbene kulture na završnom ispitu iz kolegija Glazbena kultura (osnove povijesti glazbe, čitanje ritma, solmizacije i glazbene abecede određenog glazbenog primjera te sviranje i pjevanje pjesme iz Nastavnog plana i programa za prva tri razreda osnovne škole). Uspjeh iz kolegija Metodika glazbene kulture uvjetovan je redovitim praćenjem teorijskog i operativnog znanja metodike (metodičke vježbe u školama) te pokazanim završnim znanjem elemenata glazbe na ispitu iz kolegija Metodika glazbene kulture (teorijsko znanje metodike glazbe, čitanje ritma, solmizacije i glazbene abecede određenog glazbenog primjera te sviranje i pjevanje pjesme iz Nastavnog plana i programa za prva tri razreda osnovne škole). Prikazujemo neke rezultate dobivene na temelju prikupljenih podataka.

REZULTATI

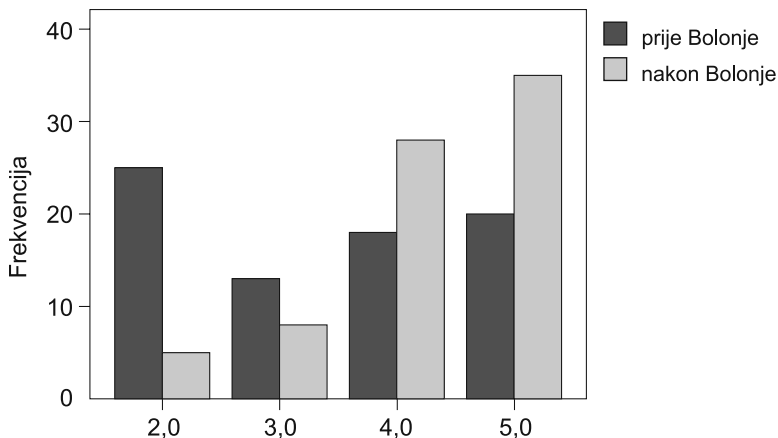
Frekvencije ocjena

Kolegij Sviranje

Iz tablice 1. može se utvrditi razina uspješnosti studenata iz kolegija Sviranje /Glazbeni praktikum prije i nakon bolonjskog programa. Podatci pokazuju veću uspješnost studenata iz kolegija Sviranje nakon Bolonje. Tablični podatci prikazani su grafički.

Tablica 1. Frekvencije ocjena iz kolegija *Sviranje/Glazbeni praktikum* studenata učiteljskog studija prije Bolonje i nakon Bolonje.

	Ocjena	Prije Bolonje	Nakon Bolonje	Ukupno
	2	25	5	30
Ocjena – Sviranje/Glazbeni praktikum	3	13	8	21
	4	18	28	46
	5	20	35	55
UKUPNO		76	76	152

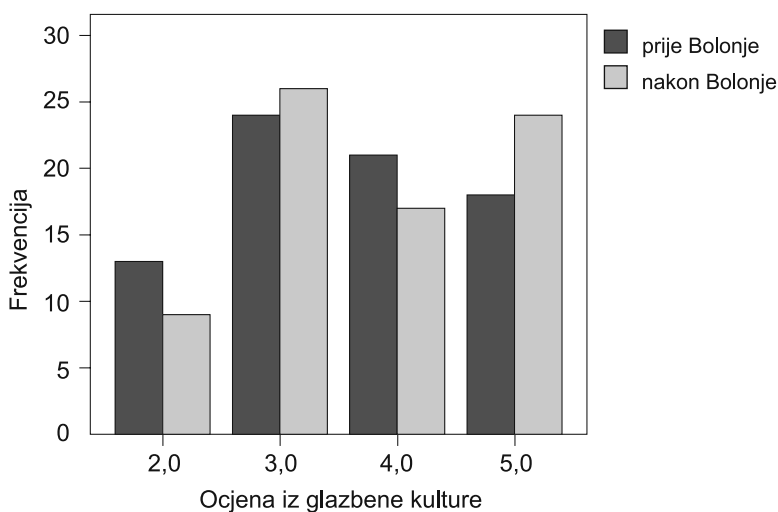
Grafikon 1. Frekvencije ocjena iz kolegija *Sviranje/Glazbeni praktikum*

Kolegij Glazbena kultura

Tablica 2. prikazuje uspješnost studenata iz kolegija Glazbena kultura prije i nakon Bolonje. Podatci pokazuju neznatno veću uspješnost studenata iz kolegija Glazbena kultura nakon Bolonje. Tablični podaci prikazani su grafički.

Tablica 2. Frekvencije ocjena iz kolegija *Glazbena kultura* studenata učiteljskog studija prije Bolonje i nakon Bolonje.

	Ocjena	Prije Bolonje	Nakon Bolonje	Ukupno
	2	13	9	22
Ocjena –	3	24	26	50
Glazbena kultura	4	21	17	38
	5	18	24	42
UKUPNO		76	76	152

Grafikon 2. Frekvencije ocjena iz kolegija *Glazbena kultura*

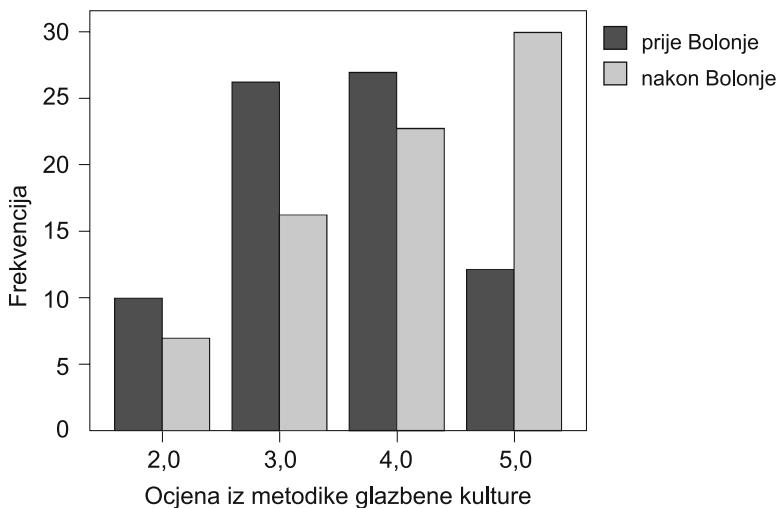
Kolegij Metodika glazbene kulture

Tablica 3. pokazuje uspješnost studenata iz kolegija Metodika glazbene kulture prije i nakon Bolonje. Podatci pokazuju znatno veću uspješnost studenata iz kolegija Metodika glazbene kulture nakon Bolonje. Tablični podaci prikazani su grafički.

Tablica 3. Frekvencije ocjena iz kolegija *Metodika glazbene kulture* studenata učiteljskog studija prije i nakon Bolonje.

	Ocjena	Prije Bolonje	Nakon Bolonje	Ukupno
	2	10	7	17
Ocjena –	3	26	16	42
Metodika glazbene kulture	4	27	23	50
	5	13	30	43
UKUPNO		76	76	152

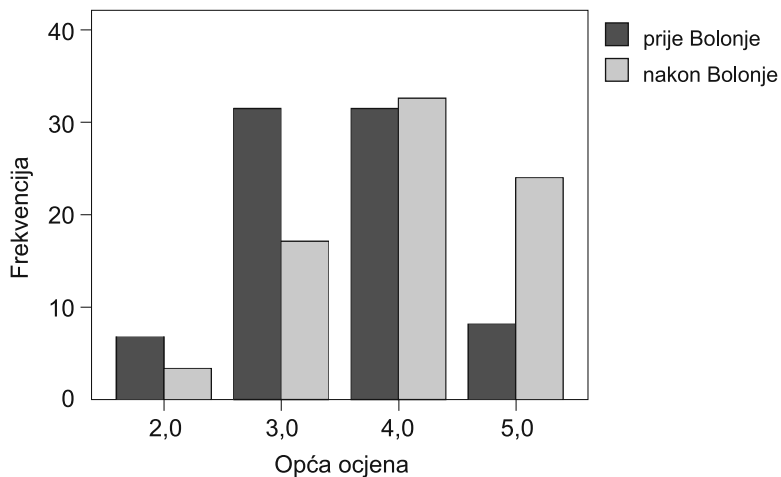
Grafikon 3. Frekvencije ocjena iz kolegija *Metodika glazbene kulture*

Opća ocjena iz svih kolegija glazbe

Tablica 4. prikazuje opću uspješnost studenata iz svih kolegija glazbe prije i nakon Bolonje. Podatci pokazuju veću uspješnost studenata iz kolegija glazbe nakon Bolonje. Tablični podatci prikazani su grafički.

Tablica 4. Frekvencije opće ocjene iz kolegija glazbe studenata učiteljskog studija prije i nakon Bolonje.

	Ocjena	Prije Bolonje	Nakon Bolonje	Ukupno
	2	6	3	9
Opća ocjena	3	31	17	48
	4	31	32	63
	5	8	24	32
	UKUPNO		76	76

Grafikon 4. Frekvencije opće ocjene iz kolegija glazbe

Test normaliteta distribucije

	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Test	Stupnjevi slobode	Značajnost	Test	Stupnjevi slobode	Značajnost
Ocjena iz kolegija Sviranje/ Glazbeni praktikum	0,225	152	p>0,01	0,820	152	p>0,01
Ocjena iz kolegija Glazbena kultura	0,211	152	p>0,01	0,864	152	p>0,01
Ocjena iz kolegija Metodika glazbene kulture	0,199	152	p>0,01	0,866	152	p>0,01
Opća ocjena kolegija glazbe	0,229	152	p>0,01	0,866	152	p>0,01

Rezultati testa normaliteta distribucija pokazuju da se distribucije rezultata značajno razlikuju od normalne ($p>0,01$) zbog čega se koristi neparametrijska statistika za provjeru razlike među skupinama.

Razlike među skupinama

	Ocjena iz kolegija <i>Sviranje/Glazbeni praktikum</i>
Mann-Whitney U	1835,5
Wilcoxon W	4761,5
Z	-4,055390898
Značajnost	p>0,01

	Ocjena iz kolegija <i>Glazbena kultura</i>
Mann-Whitney U	2652
Wilcoxon W	5578
Z	-0,904367157
Značajnost	p<0,01

	Ocjena iz kolegija Metodika glazbene kulture
Mann-Whitney U	2149,5
Wilcoxon W	5075,5
Z	-2,838251362
Značajnost	p>0,01

	Opća ocjena iz svih kolegija glazbe
Mann-Whitney U	1993,5
Wilcoxon W	4919,5
Z	-3,498262801
Značajnost	p>0,01

Rezultati pokazuju da postoji statistički značajna razlika u ocjenama iz kolegija Sviranje/Glazbeni praktikum ($z=-4,05$; $p>0,01$), Metodike glazbene kulture ($z=-2,84$; $p>0,01$) i opće ocjene ($z=-3,50$; $p>0,01$). U svim slučajevima razlika ide u prilog skupini ispitanika u sustavu nakon Bolonje. Ispitanici koji su predmet pohađali nakon Bolonje imaju statistički značajno više sve tri ocjene od onih prije Bolonje. U ocjeni iz kolegija Glazbena kultura nema statistički značajne razlike između dviju skupina.

RASPRAVA

Rezultati pojedinačne i ukupne uspješnosti iz kolegija glazbe ne slijede Gaussovu krivulju (normalnu distribuciju), zbog čega nije moguće napraviti grafičke prikaze s aritmetičkim sredinama. Načinjeni su grafovi s frekvencijama koji ujedno ukazuju i to da distribucija rezultata nije normalna.

Kolegij Sviranje/Glazbeni praktikum

Frekvencija uspješnosti studenata bolonjaca iz kolegija Sviranje/Glazbeni praktikum pokazuje tendenciju porasta uspješnosti koja je vidljiva iz veće frekvencije pojavljivanja ocjena 4 i 5. Velika frekvencija pojavljivanja ocjene 2 kod studenata *nebolonjaca* rezultat je nepostojanja pravilnika o uvjetima studiranja

pa su mnogi studenti kolegij Sviranje polagali na kraju studija, što je rezultiralo niskim ocjenama.

Kolegij Glazbena kultura

Podjednaka frekvencija pojavljivanja približno istih ocjena kod obiju skupina studenata rezultat je koncepcije ispita koji se sastoji od više elemenata pri čemu uvijek dolazi do izražaja i onaj uspješniji element. Distribucija rezultata slijedi Gaussovu krivulju.

Kolegij Metodika glazbene kulture

Kolegij Metodika glazbene kulture najkompleksniji je kolegij glazbe na učiteljskom studiju. Podrazumijeva znanje i vještine ne samo glazbenih kolegija, nego i većine kolegija iz pedagoško-psihološke skupine predmeta. Kako *bolonjci* slušaju dodatne pedagoške i psihološke kolegije, ne iznenađuje i njihova uspješnost u kolegiju Metodika glazbene kulture. Razlike između dviju skupina su značajne. Uspješnost *bolonjaca* priklanja se novoj tendenciji pozitivnog rasta modela Gaussove krivulje dok je uspjeh studenata nebolonjaca koncentriran prema sredini.

U obje skupine studenata zamjetna je grupiranost rezultata opće ocjene prema srednjim vrijednostima Gaussove krivulje. U svrhu provjere razlike u dvije grupe ispitanika (prije Bolonje i nakon Bolonje) računat je neparametrijski test za računanje razlike između dva nezavisna uzorka ispitanika - Mann-Withney U.

ZAKLJUČAK

Doprinos ovog istraživanja sastoji se u promišljanju modela sustava visokoškolskog obrazovanja, redoslijeda pojavljivanja određenih kolegija i njihovog međusobnog integracijskog odnosa. Ovakav način analize postojećeg stanja u nastavnoj praksi pomaže i evaluaciji i vrjednovanju kolegija glazbe na učiteljskom studiju, ali i ozračja ostalih kolegija koji svojim fundamentalnim teorijskim postavkama stvaraju interaktivan odnos. Iz ovog istraživanja se zaključuje da je program nastave na Fakultetu dobro osmišljen što potvrđuju bolji rezultati uspješnosti *bolonjaca* u većini kolegija glazbe. Uz pridržavanje pravilnika o studiranju studentima je omogućen kontinuiran i sustavan rad koji garantira veću uspješnost. S obzirom da se sustav visokoškolskog obrazovanja neprestano razvija i prilagođuje kurikularnim odrednicama obrazovnog procesa, potrebno je provoditi periodična i sustavna istraživanja kako bi se dobio detaljan uvid u problem.

LITERATURA: vidi popis literature u inačici članka na engleskom jeziku